

Sosyal Tarafların Bakış Açısı

Avrupa'nın işgücünün maruz kaldığı kas ve iskelet sistemi hastalıklarıyla başa çıkmak için Avrupalı Sendikaların bundan sonraki adımları ne olmalı? İşte, sosyal taraflar görüşlerini dile getiriyor.

DOCTOR PATRICK LEVY*

RHODIA grubu sağlık tanışmanı

İşverenlerin Bakış Açısı

Kas ve İskelet Sistemi Hastalıkları gün geçtikçe Üye Devletlerin birçoğunda çalışanların sağlığını etkileyen ve şirketlere ve genel anlamda topluma doğrudan ve dolaylı maliyeti olan bir sorun haline gelmektedir. Ekonominin tüm sektörleri, özellikle de 'elle çalışma' gerektiren etkinlikleri içerenler bu sorundan az çok etkilenmektedir.

Kas ve iskelet sistemi hastalıklarının, vücudun birçok farklı bölümünü etkileyen patolojiler içerdiği ve çok farklı semptomların (tendonit, tendinosinovit, karpal tünel sendromu, hijroma, vb.) ortaya çıkmasına sebep olabileceği unutulmamalıdır. Yapılan işin bu hastalıkların ortaya çıkmasındaki rolü inkar etmeden, genellikle bu hastalıkların içinde bulunan patolojilerin çoklu faktörlerden etkilendiğini vurgulamak gerekir. Bu çoklu faktörler, işle ilgili olmayan faktörlerle (yaş, cinsiyet, sağlık durumu, yaşamda karşılaşılan diğer sorunlar vb.) işle ilgili faktörlerin bir araya gelmesiyle oluşmaktadır. İşle ilgili faktörler arasında tek suçlu ergonomik faktörler değildir. Organizasyonel faktörler de rol oynayabilir.

Bu nedenle kas ve iskelet sistemi hastalıklarının önlenmesine yönelik çalışmalar, tüm alanları içine alan, çoklu disiplinli bir yaklaşımı temel almalıdır. Bu yaklaşım, tıp disiplinlerinin (bireysel faktörlerin göz önünde bulundurulması, eğitim/bilgilendirme, semptomlar ortaya çıkar çıkmaz müdahale, yerleşmiş bozuklukların tıbbi tedavisi, vb.) yanında teknik disiplinleri (ergonomi, iş organizasyonu, endüstriyel sağlık ve güvenlik, iş istasyonlarının tasarımı,vb.) de içinde barındırmalıdır.

Bu nedenle önleyici çalışmalar şirketlerdeki durumu bir bütün olarak ele almalı ve iç süreçlerin (tasarım, iş organizasyonu, iş istasyonlarının ergonomik yönleri, tıbbi uygunluk, vb.) Şirketler neyin tehlikede olduğunu iyice anlamalı ve önleyici tedbirler almalı ve bu tedbirleri işletmelerinin işsel bir parçası haline getirmelidir.

Şirketler neyin tehlikede olduğunu iyice anlamalı ve önleyici tedbirler almalıdır.

MEVZUATA İLİŞKİN BİR SORU

Daha fazla düzenlemeye ihtiyaç olup olmadığı sorusuna bir cevap vermeden önce cevaplanması gereken iki soru daha vardır:

Mevcut yönetmeliklerde çok önemli bir boşluk var mı?

89/391 sayılı Direktif, bir işyerindeki kimyasal, biyolojik, fiziksel, ergonomik, vb. tüm risklerin değerlendirilmesi zorunluluğunu getirmektedir. Bu genel çerçeveye bu anlamda kas ve iskelet sistemi hastalıklarının önlenmesini de içine almaktadır; bunun yanında vibrasyonlarla ilgili olarak çıkarılacak olan yeni Komisyon direktifi düzenleyici çerçeveyi tamamlayacaktır. Yeni bir mevzuatı kurgulamaya başlamadan önce mevcut mevzuatın etkin biçimde uygulanması

sağlanmalıdır; bu nedenle çerçeve direktifinin özellikle bu alandaki uygulamalarının Komisyon tarafından değerlendirilmesi faydalı olacaktır.

Yeni mevzuatın içinde neler yer alabilir?

Eğer kas ve iskelet sistemi rahatsızlıklarıyla ilgili tüm riskleri dahil etmek gerekirse ve bunun yanında çok değişik biçimlerde karşımıza çıkabilen ve sektörden sektöre çok büyük farklılıklar gösteren bireysel ve kollektif faktörlerin yanında şirketlerdeki tüm süreçler de kapsam altına alınacaksa, tasarlanacak olan herhangi yeni bir mevzuat; önlemeye ilişkin dinamikler üzerinde hiçbir gerçek etkisi olmayan genel hatırlatmalardan ya da ekonominin belirli bir sektöründeki tek bir ticaret türü için hazırlanmış sınırlı bir alana hitap eden hükümlerden çok daha fazlasını içermelidir. Yeni bir mevzuatın hazırlanması çok küçük bir katma değer sağlayacak gibi görünmektedir ve her türlü durumda bu mevzuat sorunun sadece kısıtlı bir bölümüyle sınırlı kalacaktır. Ne yazık ki ekonominin tüm sektörlerinde faaliyet gösteren tüm şirketlerde uygulanabilir olan 'mucizevi bir çözüm' yoktur; etkili olabilmek için durumlara göre hareket etmeyi hedefleyen bir yaklaşıma ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle de bu sorunu tüm yönleriyle ele alabilecek bir mevzuat düşünmek çok güçtür. Saymış olduğum bu nedenlerden dolayı kas ve iskelet sistemi hastalıklarının önlenmesi için yeni bir mevzuat hazırlamanın faydalı olacağına inanmıyorum.

Bunlara ek olarak, Avrupa'da işverenler şirketlerindeki sağlık ve güvenlik koşullarından sorumludur. Sonuç olarak, kas ve iskelet sistemi hastalıklarının önlenmesinde etkili olabilmek için esnek, bağlayıcı olmayan bir çerçeveye ihtiyaç duyulmaktadır. Böylece şirketler çeşitli seçenekler arasından kendilerine en uygun ve en yenilikçi olanı seçme olanağına sahip olurlar, ki katı bir düzenleme yaklaşımı buna izin vermeyecektir.

Buradaki en önemli nokta şirketlerin kalbinde bulunanların nasıl bir tepki vereceğidir: diğer bir deyişle, eğer çalışanlardan çeşitli aralıklarla hissedilen ağrıların olduğu yönünde şikayetler alınıyorsa bu durum bir uyarı olarak algılanmalı ve bunu takiben durum analizi yapılarak gerkli görüldüğü durumlarda dözeltici tedbirler alınmalıdır. Aynı zamanda, yeni iş istasyonları ya da ekipmanların tasarlanması ya da mevcut olanların modifiye edilmesi gerektiğine karar verilmesinden itibaren, kas ve iskelet sistemi hastalıklarının önlenmesi sürecin içsel bir parçası olarak değerlendirilmelidir. Bu nedenle de önleme çalışmalarına dahil olan işverenlerin ve tüm personelin yeterli eğitim almış olması ve böyle bir sürece katılmalarıyla ilgili yeterli düzeyde bilgilendirilmeleri büyük önem taşımaktadır.

DİĞER İNSİYATİFLER / GİRİŞİMLER

Öncelikle elimizde Bilbao'daki Avrupa Ajansı tarafından toplanmış, aralarında Profesör Buckle'ın raporunun da bulunduğu oldukça faydalı bir miktar bilgi bulunduğunu vurgulamak gerekir. Bütün şirketlerdeki mevcut risklerin değerlendirmekte ve bunlarla mücadele etmekte kullanılacak bir Topluluk aracı olduğuna inanmıyorum. Ancak, sektörlerle ve şirketlerle göre ayrılmış bir dizi tavsiyeyi içeren rehberlerin tasarlanması büyük fayda sağlayabili. Ayrıca, konuyla ilgili olanların eğitilmeleri ve daha fazla bilgilendirilmeleri bu sorunla ilgili bilin düzeyinin artmasına yardımcı olabilir, özellikle de küçük ve orta ölçekli işletmeler göz önüne alındığında. Bu konuya adanmış bir Avrupa seminerinin düzenlenmesi bu yolda atılacak ilk adımdır.

Kas ve iskelet sistemi hastalıklarının önlenmesi, söz konusu ekonomik etkinliğe özgü tedbirlerin alınmasını gerektirmektedir. Komisyon'un daha dinamik ve sektörel bir yaklaşımı destekleyerek deneyimlerin paylaşılmasını teşvik edebileceğine inanıyorum.

İş yerinde Güvenlik, Hijyen ve Sağlığın Korunması ile ilgili Danışma Komitesi'nin kas ve iskelet sistemi hastalıklarıyla ilgilenen geçici çalışma grubunun Başkanı olarak rolüm, içinde bulunduğum çalışma grubu için pragmatik ve uzlaşmacı bir pozisyon için uğraşmaktır. Böylece Danışma Komitesi de kendi görüşünü bizim temelimiz üzerine inşa edebilecek ve Komisyon da Komitenin görüşünü temel alarak Avrupa düzeyinde kas ve iskelet sistemi hastalıklarının etkili bir şekilde önlenmesi için en iyi yaklaşımın ne olduğunu tanımlayabilecektir.

* Patrick Levy RHODIA grubun (özellikli kimyasallarda bir dünya lideri) tıbbi danışmanı ve MEDEF'in (Fransa) iş sağlığı ve güvenliği danışmanıdır. İş yerinde Güvenlik, Hijyen ve Sağlığın Korunması ile ilgili Danışma Komitesi'nin kas ve iskelet sistemi hastalıklarıyla ilgilenen geçici çalışma grubunun Başkanlığını yürütmektedir.

THEONI KOUKOULAKI*

Sağlık ve Güvenlikle ilgili Avrupa Sendikası Teknik Bürosu

Çalışanların bakış açısı

Kas ve iskelet sistemi hastalıkları Avrupa'da sosyal ve ekonomik bir yük haline gelen son derece önemli bir sorundur. Komisyon tarafından, tanınmış olan meslek hastalıklarıyla ilgili verilerin karşılaştırılmasını sağlamak amacıyla 1995 yılında başlattığı Eurostat çalışması (EODS), kas ve iskelet sistemi hastalıklarının AB'de en sık karşılaşılan 10 hastalıktan biri olduğunu göstermektedir.

Özellikle Üst Uzuvlarda Görülen Hastalıklarla ilgili vakalar 6. ve 7. sırada yer almaktadır. Çok daha yakın zamanlı bir çalışma olan Çalışma Koşullarıyla ilgili üçüncü Avrupa Araştırması (2000) -basında- Avrupalı çalışanların %33'ünün sırt ağrısı, %23'ünün boyun ve omuz ağrıları, %13'ünün üst uzuv ağrıları ve %12'sinin alt uzuv ağrılarından şikayetçi olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar, 1997 yılında yapılan ikinci Avrupa Araştırması'ndaki istatistiklerle karşılaştırıldığında çalışanların bildirdiği şikayetlerin sayısında ani bir artış olduğunu göstermektedir. Ayrıca risk maruziyetinde de önemli bir artış vardır (örn. ağır yük taşıyan yarı zamanlı çalışanların sayısı %4 oranında artmıştır, işin yoğunlaşması – çalışanların %15'i nin çalışma döngüsü 5 saniyeden azdır) Kas ve iskelet sistemi rahatsızlıklarıyla ilgili bildirimler gerçek rakamların çok daha altında olsa da artık bu hastalıklarla ilgili sorunlar daha görünür hale gelmiştir. Şu anda karşı karşıya olduğumuz durum aslında sadece buzdağının tepesidir; bunun altında bir salgın yatmaktadır.

Avrupalı çalışanlar, Avrupa Birliği Kurumlarından ve Üye Devletler'in yetkililerinden kas ve iskelet sistemi hastalıklarına gereken önemi vermelerini ve politik adımları atmalarını beklemektedir. Çalışma ortamındaki risklerin kontroluyla gerçekleştirilecek olan önleme çalışmaları ve mevcut şikayetleri olanlara erken teşhis, rehabilitasyon ve tazminat imkanlarının sağlanması yoluyla kas ve iskelet sistemi hastalıklarıyla mücadele edilmelidir.

Hepsinden önemlisi, Avrupa Birliği kurumlarından öncelikli beklentimiz, kas ve iskelet sistemiyle ilgili farklı hastalık türlerine karşı tüm Avrupalı çalışanlar için eşit düzeyde bir koruma düzeyine ulaşılmasıdır. Kas ve iskelet sistemi hastalıklarının bütün türlerine karşı yeterli korunmayı sağlamak için mevcut mevzuatın iyileştirilmesi gerekmektedir.

İkinci olarak, tazminat hakkının tanınabilmesi ve Avrupa Birliği'ndeki kas ve iskelet sistemi hastalıklarının gerçek durumuyla ilgili doğru verilerin sağlanabilmesi için bu hastalıklar ulusal meslek hastalığı programlarına dahil edilmelidir. Üçüncü olarak, CEN, iş ekipmanlarının tasarımlarını iyileştirebilmek için hiç gecikmeden ergonomik standartlar belirlemelidir.

Avrupa Birliği kurumlarından öncelikli beklentimiz, kas ve iskelet sistemiyle ilgili farklı hastalık türlerine karşı tüm Avrupalı çalışanlar için eşit düzeyde bir koruma düzeyine ulaşılmasıdır

MEVZUATA İLİŞKİN BİR SORU

Daha fazla mevzuata ihtiyaç duyulup duyulmadığını değerlendirirken öncelikle mevcut mevzuatın tüm kas ve iskelet sistemi hastalıklarını önlemek için yeterli olup olmadığını incelemeliyiz. Doğrudan kas ve iskelet sistemi sorunlarına atıfta bulunan tek direktif Elle Eşya Taşıma Direktifidir ve bahsedilen olası bir sırt sakatlığıdır. Ancak işle ilgili sayısız kas ve iskelet sistemi hastalığı bulunmaktadır. Karpal tünel sendromu ya da tendinit gibi üst uzuvlarda görülen hastalıklar Elle Eşya Taşıma Direktifinde ya da Görüntüleme Birimleri Direktifinde belirtilmemiştir. Görüntüleme Direktifinde daha çok bilgisayarla çalışırken meydana gelen göz yorgunluğuna değinilmektedir. Sadece Çerçefe Direktifi, monoton çalışmanın azaltılması için işin çalışana göre düzenlenmesiyle ilgili olarak işverene bir yükümlülük getirmektedir. Yine de, Avrupa'nın iş sağlığı alanındaki sorunlara yasal yaklaşımı daha çok işyerindeki risk faktörlerinin kontrol altına alınması üzerine yoğunlaşmaktadır. Üst uzuvlarda meydana gelen hastalıklara bakıldığında Çerçefe Direktifi'nin tüm faktörlere değinmediği açıktır. Biçimsiz duruşlar ya da uygulanan güç gibi sinerji yaratan faktörler belirtilmemiştir.

Ayrıca, üst uzuvlarda görülen hastalıklarla ilgili belirli bir ifade kullanılmamış ve risk değerlendirmesiyle ilgili net bir atıfta bulunulmamıştır. Belirli asgari yükümlülüklerin tanımlanmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Son olarak, Çerçefe Direktifi 11 yıl önce yürürlüğe girmiştir ve o zamanlar bu hastalıkların yaygınlık oranlarıyla ilgili epidemiyolojik veriler ve işle ilgili kas ve iskelet sistemi hastalıklarının işyerinde yapılacak bazı düzenlemelerle önlenebileceğine ilişkin bilimsel kanıtlar son derece yetersizdi. Avrupa Ajansı'nın yakın zamanda yayınladığı Boyun ve Üst Uzuavlarda görülen Hastalıklar konulu raporunda, bu hastalıkların AB üye devletlerinde çok önemli bir sorun teşkil ettiğini ve çalışanların gün geçtikçe daha fazla risk faktörüne maruz kalmasından dolayı bu sorunların da gittikçe artacağı belirtilmektedir.

Önleme politikalarını oluşturmak için Kas ve İskelet Sistemi Hastalıklarının işle ilişkisine dair kapsamlı ve karşılaştırmalı epidemiyolojik verilerin toplanmasını beklememeliyiz. Kas ve iskelet sistemi hastalıklarıyla ilgili mevcut bilgimizi sınırlı da olsa kullanabilirsek bile bunun Avrupalı çalışanlar üzerindeki etkisi son derece büyük olacaktır. Örnek vermek gerekirse, Avrupa'da asbetst kullanımının yasaklanmasının etkileri hissedilmeye başlayınca kadar kadar önümüzdeki 30 yıl içerisinde milyonlarca Avrupalı çalışanın çoktan kansere yakalanmış olacağı tahmin edilmektedir.

Üst uzuvlarda meydana gelen hastalıkların gün geçtikçe büyüyen bir sorun olduğu ve mevcut mevzuat kapsamında yeterli ölçüde yer almadığı açıktır. Bu nedenle kas ve iskelet sistemi hastalıklarıyla ilgili tüm riskleri içeren düzenleyici hükümlere ihtiyaç duyulmaktadır. Bunun için mutlaka yeni bir direktifin yayınlanmasına gerek yoktur. Elle Taşıma direktifinde değışiklik yaparak kapsamının geliştirilmesi ve iyileştirilmesi de alternatif bir çözüm olabilir.

Mevzuat önleme sürecindeki son hedef değidir ama her zaman ilk basamak olacaktır. Eğer mevzuat yeterli ölçüde uygulanırsa o zaman tamamlayıcı tedbirler de daha etkin bir şekilde işleyecektir.

DİĞER İNSİYATİFLER / GİRİŞİMLER

Kas ve iskelet sistemi hastalıklarıyla ilgili risklerin değerlendirilmesinde kullanılacak uyumlaştırılmış bilimsel araçlar ve hastalıkların teşhis edilmesinde kullanılacak olan kriterler yetersizdir. Avrupa çapındaki risk değerlendirme metodolojilerini uyumlaştırarak kas ve iskelet sistemi hastalıklarıyla ilgili risk faktörleri konusunda karşılaştırılabilir veriler elde etmek için Komisyon tarafından rehberler hazırlanmalıdır.

Ayrıca, kas ve iskelet sistemi hastalıklarının değerlendirme ölçütleriyle ilgili bir bilimsel uzlaşma dokümanına ihtiyaç vardır. Bir ülke, kas ve iskelet sistemi hastalıklarını ulusal listesine dahil etmiş olsa bile teşhis konusundaki bilgi düzeyinin yetersiz olması nedeniyle bu hastalıklar teşhis edilemeyebilir.

Sözünü ettiğimiz tüm bu unsurların, mevzuatın uygulanmasını kolaylaştıracak destekleyici tedbirler olduğunu unutmamalıyız. Buradaki ilk hedef alan için yeterli bir mevzuat geliştirebilmektir.

UNION ACTION ON MSDs

Avrupa Sendikaları Konfederasyonu * (ETUC) 1997 yılında kas ve iskelet sistemi hastalıklarıyla ilgili Avrupa çapında bir kampanyaya başlatmaya karar vermiştir.

Bir bilinç artırma kampanyası olan bu çalışma işle ilgili kas ve iskelet sistemi hastalıklarının önlenmesini amaçlamaktadır ve hedef grupları arasında çalışanlar, sendika temsilcileri, işvereler, iş müfettişleri, işyeri hekimleri, ergonomistler, kamu kuruluşları, makine ve donanım tasarımcıları ve AB kurumları yer almaktadır.

Kampanyanın başlıca hedefleri:

- Avrupa mevzuatını geliştirerek tüm kas ve iskelet sistemi hastalıklarının mevzuat kapsamına alınmasını sağlamak
- Avrupa'daki meslek hastalıkları programını değiştirerek, tüm kas ve iskelet sistemi hastalıklarını bu programa dahil etmek
- İşin nasıl organize edilmesi gerektiği konusunda çalışanlara ve temsilcilerine daha fazla söz hakkı vermek
- işle ilgili sakatlıkların tanınmasını ve tüm kas ve iskelet sistemi hastalığı mağdurlarına bunun için tazminat ve rehabilitasyon imkanları verilmesini sağlamak
- iş ekipmanlarının tasarımlarını geliştirebilmek için ergonomik standartlar belirlemek

Avrupa düzeyindeki kampanya aktiviteleri arasında aşağıdakiler yer almaktadır:

- *Europe under Strain (Gerilim altındaki Avrupa)* ve TUTB Bülteninde yayınlanan özel raporun da aralarında olduğu çeşitli yayınlar
- Sendikaların kas ve iskelet sistemi hastalıklarıyla ilgili mevzuat, istatistikler, mevcut sorunlar, tazminat ve sendika etkinlikleri yle ilgili bilgi almak amacıyla Avrupa çapında yürüttüğü bir araştırma
- TUTB materyallerini, etkinliklerini ve hedeflerini gösteren posterler
- Viyana, Madrid, Amsterdam ve Bilbao'da gerçekleştirilen bölgesel seminerler.

Ulusal düzeydeki kampanya aktiviteleri ise eğitim, yayınlar, yenilikçi araç geliştirme çalışmaları, risk değerlendirme araçları ve sektör odaklı etkinlikleri içermektedir.

Kas ve iskelet sistemi hastalıklarıyla ilgili kampanya devam etmektedir. Avrupa Haftasından sonra ulusal düzeydeki etkilerini izleyebilmek için bir araştırma başlatılacaktır.

ETUC, Avrupa Komisyonu, Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi gibi AB kurumlarında doğrudan temsil gücünü kullanarak Avrupa Birliği'ni etkilemeyi hedeflemektedir. Ayrıca çeşitli danışma organlarında sendikaların katılımını sağlamaktadır.

* Avrupa Sendikaları Konfederasyonu (ETUC), 1973 yılında kurulmuştur, 33 ülkeden 68 sendika konfederasyonu ve 12 Avrupa sanayi federasyonundan oluşmaktadır. Toplamda 60 milyon üyesi bulunmaktadır.

Avrupa Sendikaları Sağlık ve Güvenlik Teknik Bürosu (TUTB), ETUC tarafından Avrupadaki işyerlerinde yüksek sağlık ve güvenlik standartları oluşturulmasını sağlamak amacıyla 1989 yılında kurulmuştur.

TUTB, Avrupa mevzuatının çerçevesinin hazırlanmasını, ulusal uyumlaştırmasını ve uygulanmasını izlemekte ve çalışma ortamıyla ilgilenen Avrupa kurumlarına uzmanlık hizmeti vermektedir.

Daha ayrıntılı bilgi için:

TUTB'nin kas ve iskelet sistemi hastalıklarıyla ilgili hazırladığı özel rapor, TUTB Bülteni Sayı11-12,Haziran 1999, 56 sayfa (Gerilim altındaki Avrupa), sendikaların kas ve iskelet sistemi hastalıklarıyla mücadelede girişimleri üzerine bir rapor, Rory O'Neill, TUTB: Brüksel 1999, 128 Sayfa 6 / 6 Ergonomik analizlerine cinsiyetin entegrasyonu: kadınların çalışmalarını dönüştürme stratejileri, Karen Messing, TUTB: Brüksel, 1999, 192 sayfa
Ayrıntılar için: <http://www.etuc.org/tutb/uk/msd.html>